

BACON I LOCKE: ALGUNES INFLUÈNCIES

Locke es pot inscriure en una concepció de la ciència que deriva del canceller Francis Bacon (1561-1626) en la mesura que ambdós comparteixen el propòsit de la reforma de l'enteniment, és a dir, ambdós consideren que l'home ha de dominar la natura i que l'instrument per bastir un món millor és la ciència. *Saber és poder*, va dir Bacon, i aquesta idea utilitària i instrumental del saber és plenament compartida per Locke i pels seus amics Robert Boyle i Thomas Sydenham.

El pensament de Bacon va inspirar la Royal Society de Londres que a partir de 1660 havia adoptat la divisa empirista *Nullius in verba* ('no creure ningú per la seva paraula'- un vers d'Horaci), afirmant la voluntat d'establir la veritat en la ciència a partir de l'experiència i no de cap autoritat o d'un saber verbalista, escolàstic.

Es podria matisar la relació entre Bacon i Locke, en la mesura que Bacon era un realista experimentalista i Locke no és explícitament un filòsof realista. Però hi ha com a mínim quatre elements que Locke recull de Bacon i que constitueixen el rerefons del pensament empirista en general:

1.- La centralitat de l'observació: l'experiència i la sensibilitat són la condició per tal de poder conèixer de manera adient. Una teoria que no resulti d'acord a l'experiència és necessàriament falsa. La tesi lockeana segons la qual la certesa depèn de la intuïció sensible (*Assaig sobre l'enteniment humà*, 4, 11 2) deriva directament de Bacon. Que les idees provenen directament dels sentits (2, 3, 1) és també una tesi d'arrel baconiana que Locke assumeix amb radicalitat.

La filosofia de Locke recull la convicció baconiana que hem d'evitar les hipòtesis i els falsos principis. Tan sols: «l'experiència, les observacions i la història natural» (4, 12, 12) són la base del coneixement veritable. De la mateixa manera: «Cal observar sempre els casos particulars i fer moltes experiències en pro de la nostra hipòtesi» per tal d'arribar al coneixement (4, 12, 13)

2.- La crítica a les fonts dels errors humans: Locke insisteix metodològicament que: «cal evitar acceptar com una veritat incontestable el que no és, com a molt, més que una conjectura prou incerta, com ho són la majoria de les hipòtesis que es fan en la física, per no dir totes» (4, 12, 13). Bacon havia anomenat *ídols* tot allò que ens impedeix pensar correctament i havia afirmat que hi ha quatre ídols, o fonts generals dels errors humans: els de la *tribu* (la tendència a acceptar com a veritables les hipòtesis que estan més d'acord als nostres desigs), els de la *caverna* (provinents de l'educació que desdibuixa les nostres perspectives sobre la realitat), els de la *plaza pública* (val a dir, els que provenen del mal ús del llenguatge) i els del teatre (l'autoritat dels clàssics, i bàsicament de Plató i Aristòtil, acceptada acríticament).

Locke està també d'acord en què és difícil entendre exactament el sentit dels escrits dels antics (3, 10, 6) i en què el llenguatge, especialment, és una font d'errors lògics que cal analitzar curosament. La ciència és un instrument de millora humana en el sentit que forneix un mètode per depurar els errors, però la tasca de perfeccionament és inacabable.

3.- La concepció de la filosofia com a tasca de clarificació: La filosofia empirista, de Bacon a Hume, no considera que calgui resoldre el problema del coneixement i ni tan sols que sigui possible fer-ho. Allò que pertoca a la filosofia és

una tasca de clarificació del coneixement, que consisteix bàsicament a evitar la confusió i a no prendre el desig per la realitat.

Per a Locke les idees simples són totes reals (2, 30, 2) però no podem dir el mateix de les idees complexes i, en conseqüència, és segur que no coneixem mai l'essència real de l'home. Més que no pas 'dir la veritat' (en última instància incognoscible), el que ha de fer la filosofia és una tasca de clarificació progressiva del coneixement, analitzant les causes de l'error humà.

4.- La centralitat del mètode i la inducció: Bacon havia proposat com a mètode la inducció i el mètode comparatiu (a través de taules de comparació). Locke segueix radicalment la mateixa tesi. Locke, com Bacon, és inductivista: el coneixement progressa mitjançant experiències repetides i contrastades que ens permeten elaborar noves lleis científiques en observar continuïtats i constants que es repeteixen.